

AZ ÉDESVÍZ A FEGYVERES KONFLIKTUSOK HÁTTERÉBEN NYUGAT- ÉS DÉL-AFRIKA ORSZÁGAIBAN

Az elmúlt évtizedek egyik legnagyobb globálisan fenyegető problémája a végesen növekedő vízhiány. A fekete kontinensen, mely földrajzi elhelyezkedéséből és magas népességszámából fakadóan az egyik legkritikusabb terület, az édesvíz hiányának veszélyét történelmi, etnikai és vallási ellentétek súlyosbítják. Nemcsak az egyre jelentősebb méreteket öltő ökológiai migrációk hátterében, hanem a régió egyes országai között kialakuló fegyveres konfliktusok kiobbantó okai között is megjelenik az édesvíz. Vajon ezek a katonai lépések előszelei lehetnek a vízháborúk korának?

Nyugat- és Dél-Afrika régióiban a közelmúltban kialakult bizonyos fegyveres konfliktusok közvetlen vagy közvetett indokai között egyértelműen megjelenik a víz felértékelt szerepe. A kialakult nézeteltérések eddig nem vezettek komolyabb összecsapásokhoz, azonban egyre fontosabb lesz megoldást találni a víz rizikófaktorának csökkentésére és az államok közötti hidro-szolidaritás elősegítésére.

One of our greatest global problems in the last decades has been the extremely decreasing stock of water. In the black continent, which is among the most critical areas due to its geographical location and high population, the danger of water scarcity is even more sharpened by historical, ethnical and religious contrasts. The issue of decreasing freshwater supplies clearly appears in the growing ecological migration, but beyond that it is also a factor of the armed conflicts between countries of the region. May these military combats mark the beginning of water wars?

The influence of need for water has clearly appeared among the direct or indirect driving forces of recent unleashed armed conflicts in the West- and South Africa regions. However dissidence on water supplies had not led to serious military issues yet, finding a solution to the danger of water scarcity and assisting the hydro-solidarity between local states are more and more urgent.

BEVEZETÉS

Afrika, mely Földünk második legnagyobb, második legnépesebb és Ausztráliát követően csak második legszárazabb kontinense, a vízhiány, mint napjaink globális problémája tekintetében, az első helyet vívta ki magának. Az Afrikában jelentkező probléma jelentőségét jól mutatja, hogy Földünkön a vízhiánnyal küszködő országok több mint 60 százaléka a fekete kontinensen található. Afrika lakosságának mintegy 75 százaléka él arid vagy szemi-arid területeken, legtöbbször a nedves és a száraz területek között elterülő határsávban.¹ Az előrejelzések szerint 2025-re az 1,45 milliárdra duzzadó népességének mintegy 50 százaléka nem jut majd elegendő ivóvízhez.² Az Afrikában jelentkező vízhiánynak három igen fontos oka van: a drasztikus népességnövekedés, a száraz területek nagy aránya és az infrastruktúrában, valamint az egészségügyben jelentkező fejletlenség. Napjainkban a fekete kontinens produkálja a legintenzívebb népességnövekedést, 1950-ben még csak 221 millióan éltek a földrészen, ez a szám 2008-ra 973 millióra növekedett. Az ENSZ előrejelzések 2050-re 1,76 milliárd főt jósolnak.³ A földrajzi elhelyezkedéséből adódóan, mivel az Egyenlítő két oldalán nagyjá-

¹ DOUGLAS, E. M. et al. (2006.): Characterizing water scarcity in Africa at different scales. =Journal of Environmental Management, 2006 február, p.6.

² WWF – The Facts On Water in Africa, 2002.

³ http://en.wikipedia.org/wiki/World_population (letöltés dátuma: 2009-04-25 10:17)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 3. szám

SZALKAI Attila

ból arányosan helyezkedik el, Afrika területének 95 százaléka trópusi övezetben helyezkedik el, így bolygónk legmelegebb kontinense. A szélsőséges éghajlathoz hasonlóan Afrika vízrajza is, melynek köszönhetően a szárazföld mintegy 31 százaléka (9 millió km²) a lefolyástalan területek közé tartozik. A magas népességszám és a kevés rendelkezésre álló vízbázis mellett súlyosbító tényként jelentkezik a vízhiány alacsony foka. A népességnek igen nagy része szenved valamilyen, a vízhez kapcsolódó fertőzésben. Naponta 650 ember, főként 5 év alatti gyermek hal meg a fertőző víz okozta hasmenésben, de vannak országok, ahol a halálesetek több mint 20 százalékában tehető felelősség a szennyezett víz.² A teljes lakosság közel 58 százalékának van hozzáférése a vezetékes vízellátáshoz, és míg egy átlagos európai 200 liter vizet használ fel naponta, Afrikában ugyanez a mutató mindösszesen 5 liter.

A kontinensen nemcsak a víz tényleges hiánya jelent óriási problémát, hanem az is, hogy az infrastrukturális és technika háttér hiánya miatt gyakran azokon a területeken sem jutnak tiszta vagy elegendő vízhez az emberek, ahol bizonyos mértékben rendelkezésre állna. A kritikus vízhiány komoly határokat szab a gazdaság fejlődésének, és forrásává válik társadalmi illetve politikai ellentéteknek. Az édesvíz hiánya okozta éhínségek, járványok és egyéb tényezők olyan szélsőséges jelenségek kialakulásához vezethetnek Afrikában, mint a nagyfokú ökológiai migráció vagy etnikai konfliktusok. A fekete kontinensen több olyan régiót is találunk, ahol a több ország által érintett vagy birtokolt vízbázis, esetleg a szomszédból átrétező folyó, vagy csupán az édesvíz teljes hiánya olyan társadalmi feszültségeket szül, amely végül fegyveres harcokat okozhat.

Tanulmányomban be kívánom mutatni, hogy bizonyos afrikai országok közötti ellentétek kialakulásakor kulcsszerepet juthat az édesvíznek. Legtöbbször, mint földrajzi elem (pl.: folyó, tó, torkolat) jelenik meg, mely rendelkezésre álló vízkészlet mellett, mint demarkációs határvonal, vagy vízzsáklító is fontos szerephez jut. Az esetek többségében a vízhiány önmagában még nem elég indok katonai lépések megtételéhez, azonban történelmi sérelmek, etnikai ellentétek, esetleg területi követelések mellett gyakran fontos szerepet játszhat.

Évszám	Tisztavíz ellátást nélkülözők száma (millió fő)		Alapvető egészségügyi ellátást nélkülözők száma (millió fő)	
	1980	1994	1980	1994
Afrika	243	381	315	464

1. táblázat Tisztavíz és egészségügyi ellátás 1980-ban és 1994-ben
Forrás: WHO, „Water Supply and Sanitation Section Monitoring Report, 1996.

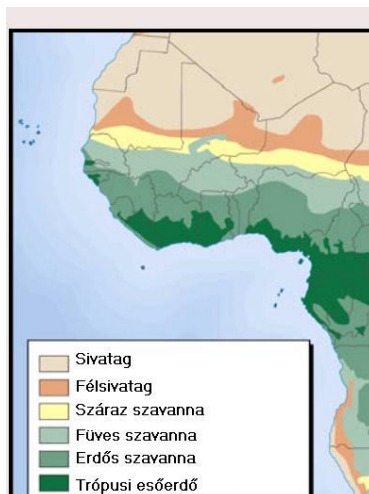
NYUGAT-AFRIKA

A nyugat-afrikai országok vízproblémájának alapját a klimatológiai és az ebből adódó vízföldrajzi sajátosságok képezik. A régióra észak-déli irányban egyfajta éghajlati övezetesség jellemző. A déli-délnyugati területek a csapadékban gazdag trópusi esőerdők övébe tartoznak, melyet észak felé haladva a szavanna, száraz szavanna majd a sivatagi éghajlatú területek váltanak fel. A csapadék mennyiségének alakulását követi a régió vízrajza. A legtöbb és a legnagyobb vízfolyások a csapadékos területekről erednek, és onnan szállítják a vizet a szárazabb területek felé, melyen súlyos vízvesztést szenvedve jutnak túl, vagy elvesznek a sivatagok belsejében. A folyók édesvízszáklító szerepe óriási a szárazabb területeken elhelyezkedő országok szempontjából, ám a határvonalakat keresztülszelő vízfolyások igen komoly függőségek kialakulásához vezettek, figyelembe véve, hogy csak a Niger folyórendszer vizén 11 ország kénytelen osztozkodni.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 3. szám

SZALKAI Attila

1. kép Nyugat-Afrika vegetációjának és éghajlatának övezetessége

Forrás: http://exploringafrica.matrix.msu.edu/students/images/vegetation_west_africa.jpg

Az utóbbi évtizedekben, főként a klímaváltozás hatására, a nedves területek csapadékmennyisége közel 10 százalékkal, a száraz területeké egyes helyeken több mint 30 százalékkal csökkent. Ennek hatására a nagyobb vízrendszerek vízhozamában 40 és 60 százalék közötti visszaesések mutatkoztak, melyek tovább súlyosbították egyes országok vízstratégiai helyzetét.⁴ Az édesvíz források csökkenése, és a mellette jelentkező vízigény növekedés a vízbázisok erőteljesebb kiaknázására sarkalta a nyugat-afrikai régiót, amit jól mutat, hogy csak a Niger folyóra legalább 20 nagyobb víztározó építését tervezték a közeljövőben. A tározók létrehozásával az építető országok kétségtelenül nagyobb és állandó vízbázishoz juthatnak, csökkentve vagy elvágva azonban a száraz területek felé folyó vízkészleteket, növelve ezzel a lehetséges konfliktus kialakulását.

A fentieket példázza, az 1988-ban a Szenegál folyón megépült Diama, majd azt követően a Manantali duzzasztógát következtében Mauritánia és Szenegál között kirobbant fegyveres konfliktus. A két ország közötti feszültség kirobbanása ahhoz a folyamathoz köthető, amikor a felépült gátak hatására a folyó vize elkezdett visszahúzódní a szomszédos mezőgazdasági területektől. A mauritániai határőrök elkergették a folyó túloldalán dolgozó szenegáli földműveseket, majd 1989-ben, miután szenegáli földművesek vitába keveredtek mauritániai pásztorokkal, a határőrség két földművest lelőtt, tizenhárom pedig őrizetbe vettek. A későbbiekben a két ország közötti ellentét tovább fokozódott, melynek során 75 000 szenegáli és 150 000 mauritániai települt vissza a saját hazájába továbbá állandó katonai támaszpontok létesültek a folyó két oldalán.

A száraz éghajlatú területeken különösen felértékelte szerep jut a nagyobb kiterjedésű állóvizeknek, melyek készleteinek veszélybe kerülése társadalmi és egyéb konfliktusok alapjait képezhetik. Az éghajlatváltozás és az utóbbi évtizedekben megnövekedett vízkivételezés eredményezte a világ egykoron hatodik legnagyobb tavának, a Csád-tónak drasztikus vízvesztését is. Az fénykorában közel 20 millió embert kiszolgáló tó vízfelületének területe az 1950-es évek elejétől 37 000 négyzetkilométerről a napjainkra mindösszesen 1 500 négyzetkilométerre csökkent, átlagos vízmélysége 1,3 méterre zsugorodott.⁵ A klímaváltozás, illetve a monszunesők elmaradozása mellett a folyamatban igen nagy szerepe van az ember természetformálásának is. A Csád-tavat tápláló folyók rengeteget vesztek vízhozamukból, egyesek a kevesebb csapadék, míg mások az öntözés céljából kiszivattyúzott víztömeg miatt.

⁴ NIASSE, Madiodio (2005.): Climate-Induced Water Conflict Risks in West Africa: Recognizing and Coping with Increasing Climate Impacts on Shared Watercourses. In. Human Security and Climate Change (An International Workshop), -Oslo: IUCN - West Africa Regional Office, p.4.

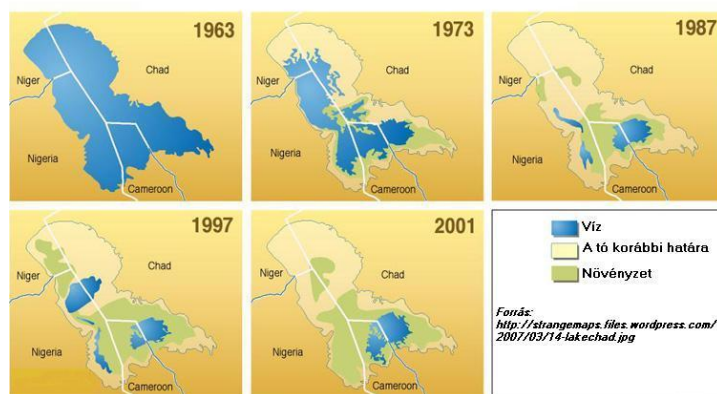
⁵ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Cs%C3%A1d-t%C3%B3> (letöltés: 2009-04-29 17:12)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 3. szám

SZALKAI Attila

Nigéria egyike azoknak az országoknak, amely az egyik Csád-tóba torkoló folyóra, a Komadugu Yobe-ra épített víztározót. A folyó vízének főként kommunális és öntözési célra történő elterelése, valamint a klímaváltozás együttes hatása azt eredményezte, hogy a Yobe folyó összes vízhozamának alig egy százaléka éri el a Csád-tavat. A folyó középső és alsó folyásvidékén lévő területek ennek következtében egyre kevesebb vizet kaptak. A vízhiány az ott lakók egyre növekvő ellenérzését váltotta ki, arra kényszerítve a földműveseket, hogy saját maguk ásta csatornákon annyi vizet vezessenek földjeikre, amennyit csak tudnak, tovább rombolva a folyó vízháztartását. A nigériai parasztok önkényes vízelvétele jól példázza, hogy a vízhiány nemcsak országok között, hanem országhatárokon belül is idézhet elő konfliktusokat.

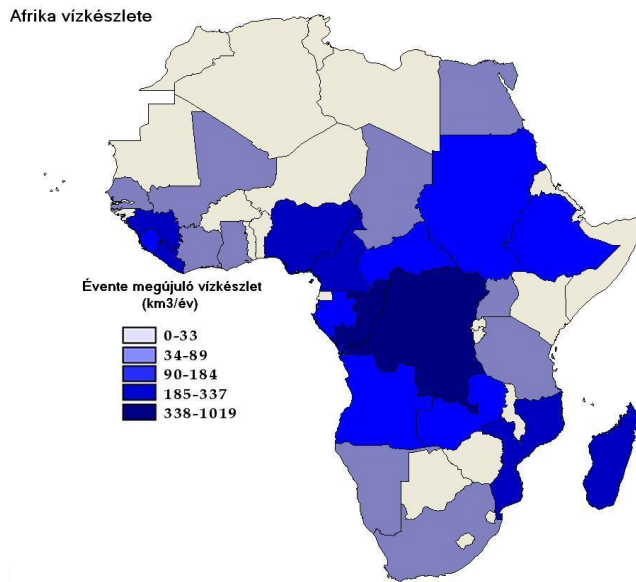
2. kép A Csád-tó kiterjedésének csökkenése 1963 és 2001 között
Forrás: <http://strangemaps.files.wordpress.com/2007/03/14-lakechad.jpg>

A Csád-tó kritikus vízvesztésének következtében embermilliók napi vízellátása vált veszélyeztetetté, amelynek egyértelmű következményei voltak a tavon osztozkodó szomszédos országok (Nigéria, Csád, Kamerun) közötti nézeteltérések. A Csád-tó vízfelületének határvonalával együtt vándoroltak azok a nigériai lakosok is, akik az öntözés, halászat és a mindennapi vízszükségletük miatt szorosan kötődtek az állóvízhez. Ennek eredményeképpen mindösszesen 30 falu, 70.000 fő lakosával együtt a kameruni határvonalakat átlépve a szomszédos ország területére költözött.⁶ A nigériai kormány a kameruni területeken letelepedett lakosai mellé kiépítette a különböző közigazgatási intézményeit és ezzel egyszerűen Nigéria részévé tette. A területi vitából évekig húzódnó katonai konfliktusok alakultak ki, és végül 1994-ben a két ország a Nemzetközi Bírósághoz fordult a határvonalak végleges tisztázása céljából. A Bíróság végül Kamerun javára döntött, melynek következtében Nigéria elkezdte a lakosainak kitelepítését a területről.

A Kamerun és Nigéria között kialakult nézeteltérés mellett a Csád-tó kiszáradásának közvetett szerepe volt a darfúri konfliktus kiterjedésében is. 2005-ben Csád belekeveredett a krízishelyzetbe, mely során komoly összecsapások zajlottak a nemzeti hadsereg és a szudán támogatta lázadók között. Az ország 1960 óta sorozatos polgárháborúk színtere volt, melynek alapját Csád északi részét lakta muzulmán törzsek és a déli fekete, főként földműveléssel foglalkozó lakosság ellentéte jelentette. A tó visszaszorulása, az egyébként is jelentős vízhiánnyal küszködő országban, további vízellátási gondokat és jelentős mezőgazdasági károkat okozott, hozzájárulva ezzel a konfliktus elmélyüléséhez.

⁶ NIASSE, Madiodio (2005.): Climate-Induced Water Conflict Risks in West Africa: Recognizing and Coping with Increasing Climate Impacts on Shared Watercourses. In: Human Security and Climate Change (An International Workshop), -Oslo: IUCN - West Africa Regional Office, p.11.

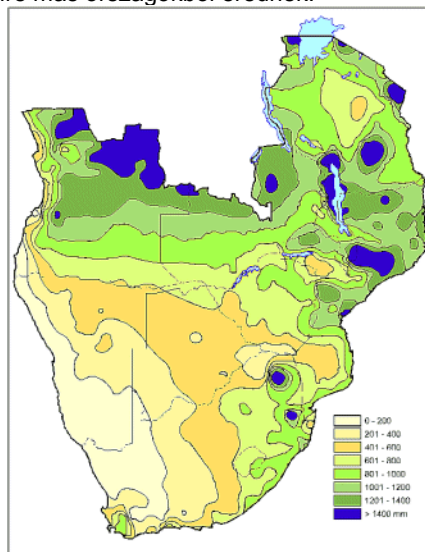
SZALKAI Attila

3. kép Afrika évente megújuló vízkészletei 1998-ban
(Forrás: P.H. Gleick, *The World's Water 1998-1999*, Island Press, Washington, DC)

DÉL-AFRIKA

Afrika nyugati területeihez hasonlóan Dél-Afrika eltérő vízrajzi adottságainak alapjait is a különböző éghajlat, a lehullott csapadék és a párolgás mértéke határozzák meg. A régió területére lehulló csapadékmennyiségek közötti különbséget jól kihangsúlyozza az a tény, hogy míg a Drakensberge-hegység keleti részének egyes helyein 3000 milliméter eső is eshet, addig például a Kalahári-sivatagra 200-400 milliméter a jellemző.⁷ A szélsőséges csapadékmennyiségeknek köszönhetően Dél-Afrika vízrajzi képében a bővizű vízhozamoktól a sivatagokra jellemző vádikig sokféle folyótípus előfordul. Namíbia és Botswana az esőzésekben szegény klímájának köszönhetően több időszakos vízfolyásnak ad otthont, az egész évben vízhordozó folyóvizeik többnyire más országokból erednek.

4. kép Éves átlagos csapadékmennyiség eloszlása Dél-Afrikában

⁷ PROBÁLD Ferenc (2002.): Afrika és Közel-Kelet természetföldrajza. -Bp.: ELTE Eötvös Kiadó,

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 3. szám

SZALKAI Attila

Forrás: <http://nnf.org.na/RARESPECIES/InfoSys/IMAGES/Fg6-Rainfall.gif>

Dél-Afrikában a víz egyenlőtlen eloszlásából adódó problémát tovább mélyítették a XIX. század második és a XX. század első felében lejátszódó, a fekete kontinens gyarmatosítását célzó nagyhatalmi harcok is. Ezek során ugyanis nem mindig sikerült egyértelműen meghúzni bizonyos országok közötti határvonalakat, különös tekintettel azokra, melyek vízfolyások mentén húzódtak. Az ebből adódó konfliktusok, az édesvíz szerepének és hiányának növekedésével, évről évre egyre jobban elmérgesedtek a vitatott határvonalak mentén.

Dél-Afrika egyik legcsodálatosabb természeti kincse került veszélybe, amikor a namíbiai kormány, hogy mérsékelje az országát sújtó szárazságot és aszályt, egyik lehetséges megoldásnak az Okavango folyó vízének kiaknázását találta. Ennek eszközéül létrehozta egy nagyjából 260 kilométer hosszú vízvezetékét, melyen keresztül évenként közel 17 millió köbméter víz került kivételezésre.⁸ Az 1600 kilométer hosszú Okavango folyó egy része természetes határt képez Namibia és Angola között, majd Botswanába lépve beletorkollik a Kalahári-sivatagba, évente mintegy 11 milliárd köbméter vizét elnyelve a folyónak, és létrehozva a csodálatos Okavango-mocsárvidéket. Botswana nemcsak vízkivételezés céljából hasznosítja ezt a területet, hanem a több nemzeti parknak otthont adó deltavidék, hatalmas turisztikai látványosságával, rengeteg látogatót vonz az országba. Az éves áradások elmaradása szomjúságokhoz és a mocsárvidék teljes eltűnéséhez vezethet. A száraz éghajlat miatt a folyó párolgás útján történő vízvesztése igen nagy, ezért az ország számára az Okavango folyó minden egyes cseppje igen drága kincs. Namibia és Angola azonban úgy gondolja, hogy joguk van a közöttük folyó víz hasznosítására, amennyiben azt a nemzeti érdekeik úgy kívánják, figyelmen kívül hagyva az ezzel járó természetkárosító következményeket. Namibia hiába érvelt azzal, hogy alig egy százalékát hasznosítják a folyó vízének, Botswana válaszlépéseket fontolgatott, mely alternatívák között az esetleges fegyveres beavatkozás lehetőségére is helyet kapott. A konfliktus kirobbanását végül sikerült megelőzni az 1994-ben Namibia és Botswana között létrejövő „Okavango River Basin Commission” elnevezésű egyezményrel, mely a vitás folyó vízének hasznosítását hivatott szabályozni.

Namibia és Botswana között nem ez volt az egyetlen vitás kérdés. A két ország között húzódó Chobe folyón helyezkedik el a nagyjából 5 négyzetkilométer nagyságú Sedudu/Kasikili-sziget, melyet, általában márciusi kezdettel, több hónapra előnt a víz.⁹ A sziget kettős neve onnan ered, hogy területére mindkét ország igényt tartott, melynek köszönhetően Namibia és Botswana is korlátlan szuverenitását nyilvánította ki felette. A Sedudu a sziget botswanai, míg a Kasikili a namíbiai elnevezése. A két ország közötti nemzetközileg elismert határvonalat a Chobe folyó fő sodra jelentette, azonban a sziget esetében nem lehetett egyértelműen eldönteni, hogy az északi vagy a déli ág a folyó fő vonala. A botswanai kormány, mivel a sziget részét képezte egyik nemzeti parkjának, még inkább sajátjának érezte a területet, mindamellett, hogy kiváló legelő és nádgyűjtő helyként szolgált az ott lakóknak. A sziget feletti uralom okozta viták fegyveres harcok kirobbanásával fenyegetett, főként, amikor a botswanai hadsereg megszállta a sziget területét. Végül a két ország a Nemzetközi Bíróság elé vitte a vitás ügyet. Hágában 1999-ben született meg a döntés, mely szerint a szigettől északra lévő ág a folyó fő folyása és ezzel a terület Botswana kezére került.

Hasonló helyzet alakult ki a Dél-Afrikai Köztársaság és Namibia között húzódó, a két ország között természetes határvonalat képező Orange folyó mentén is. A Drakensberg-hegységből eredő vízfolyás sajátossága, hogy a száraz téli évszakban a párolgás és a kevés csapadék hatására a vízhozama jócskán lecsökken, majd az esőben gazdag nyári évszakban hirtelen megárad. Ennek következtében a folyó vízszintje, illetve a vízzel borított meder és part kiterjedése, évszakonként nagyarányú változást mutat. Mivel a folyó képezi a nemzetközi határvonalat Namibia és a Dél-Afrikai Köztársaság között, ezért mederszélességének változásai területi viták kialakulásához vezetett. Ebben az esetben a folyó édesvízkészlete csak egyike a nézeteltérés kialakulásához vezető okoknak. A folyómeder és torkolata kőolajban,

⁸ ASHTON, Peter (2000.): Southern African Water Conflicts – Are They Inevitable or Preventable? -In. Water for Peace in the Middle East and Southern Africa. (2000.) -Geneva: Green Cross International, -pp.94-98.

⁹ <http://en.wikipedia.org/wiki/Kasikili> (letöltés: 2009-04-30 15:45)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

Budapest, 2011.
4. évfolyam 3. szám

SZALKAI Attila

földgázban és ami a legfontosabb, gyémántban gazdag területeket rejt magában. A nemzetközi határvonalakat magas vízállás idején a folyó északi (namíbiai) partján jelölték ki, melynek értelmében a terület a Dél-Afrikai Köztársaság részét képezi. A két ország közötti nemzetközi határ meghúzása már korábban is vitákat robbantott ki, hiszen ebben már az egykori Német Császárság és Nagy Britannia sem jutott közös nevezőre. A németek azt szerették volna, ha a folyó közepén jelölték volna ki a demarkációs vonalat, míg a britek ragaszkodtak ahhoz, hogy a vízfolyás északi partján húzódjon. A jelenlegi helyzetet tovább nehezítették azok a kisebb szigetek, melyek hovatartozását végképp lehetetlen volt eldönteni. Ezekben az esetekben látható, hogy a víz legfőbb tulajdonsága a természetes határvonal kijelölése volt és vízadó szerepe többnyire eltörpült. Az úgynevezett „lesothói konfliktus” során azonban az ivóvíz készletek biztosítása igen fontos háttérszerepet játszott a katonai beavatkozás meglépésében.

Az Orange, melynek felső folyása Senqu folyó néven is ismert, a régió egyik legnagyobb vízügyi beruházásának, a „Lesotho Highlands Water Project” alapját képezi. A Dél-Afrikai Köztársaság határain belül elhelyezkedő Lesotho abban a természeti kincsben bővelkedik, amelynek egyetlen szomszédja igencsak híján van: az édesvízben. Az 1950-es és 1960-as években születtek meg azok az első tanulmányok, melyek a Dél-Afrikai Köztársaság ipari központjainak növekvő vízellátását a Lesothóból származó vízkészlettel próbálták megoldani. Az első tervek alapján a kiépítendő csővezeték 35 köbméter vizet szállított volna másodpercenként, de az 1980-es évekre ez a számadat a duplájára nőtt és 1986-ban a két ország aláírta a közös egyezményt.¹⁰ A Dél-Afrikai Köztársaságban eluralkodott faji megkülönböztetések nemzetközi tiltakozást, illetve bojkottot váltottak ki, amely eredményeként az ország nehezen tudta fizetni a projekttel járó költségeket, illetve annak a víznek az árát, amit Lesotho már ekkor szállított a vezetéken keresztül. 1998-ban választási csalások miatt belső zavargások törtek ki Lesothóban, amely során az ország hadseregének egy része is a lázadók mellé állt. Ugyanezen év szeptember 22.-én a Dél-Afrikai Köztársaság több száz katonája hatolt be az országba, hogy segítséget nyújtson a lesothói kormánynak. A következő napokban további erősítés érkezett a háttér országból, illetve Botswana is bekapcsolódott a több mint száz halálos áldozattal járó konfliktusba.¹¹ Pretoria a katonai beavatkozását azzal indokolta, hogy szükséges volt megfékezni a kirobbanó felkelést és elősegíteni egy szilárd kormányzat létrejöttét a szomszédos országban. A fegyveres beavatkozás okai között azonban ott rejlik az a lesothói vízbázis, amelynek elvesztése komoly gondokat okozott volna adél-afrikai iparvidékek vízellátásában. A pretoriai kormánynak egyrészt el kellett fojtani a Lesothóban eluralkodott káoszt, nehogy akadályozza a vízszállítást, illetve egy olyan stabil szövetséges kormány felállítása állt érdekében, amely a jövőben is garantálni tudja számára a közös vízügyi együttműködésüket.

KÖVETKEZTETÉSEK

Láthattuk, hogy Afrikában a földrajzi szélsőségek, a nemzeti ellentétek, illetve a történelem zűrés hagyatékai egyaránt közrejátszanak azoknak a geopolitikai feszültségeknek a létrejöttéhez, melyek könnyedén katonai beavatkozásokhoz vezethetnek a szomszédos országok között. Egy olyan földrészen, ahol a víz az egyik legértékesebb kincs, és melynek hiánya népcsoportok elvándorlásához, járványok elterjedéséhez és éhínségekhez vezet, egyértelmű, hogy minden édesvízhez köthető természetes vagy ember építette tájélem felértékelt szerephez jut. Fontos leszögezni, hogy amíg a vízhiány sújtotta országokban nem történik hatásos beavatkozás a népességnövekedés következtében fokozódó vízszükséglet enyhítésére, addig a fegyveres konfliktusok kirobbanásának lehetősége fokozatosan fennáll. Igaz, hogy egyik esetben sem mondhatjuk ki, hogy az édesvíz birtoklása, vagy a vízhiány egyedüli „casus belli”-ként jelentkezik katonai lépések megtételében, a jövőben mégis törekedni kell a víz rizikófaktorának csökkentésére. A jövőben ezeknek az országoknak törekedniük kell arra, hogy a megfelelő hidroköoperáció kiépítésével, közös környezetvédelmi monitoring

¹⁰ http://www.transboundarywaters.orst.edu/research/case_studies/Lesotho_Highlands_New.htm (letöltés: 2009-05-01 10:35)

¹¹ <http://www.greenleft.org.au/1998/336/20204> (letöltés: 2009-05-01 10:07)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

SZALKAI Attila

Budapest, 2011.
4. évfolyam 3. szám

rendszer létesítésével megőrizték a nélkülözhetetlen édesvíz készleteiket. Hidro-szolidaritás hiányában a folyamatos kizsákmányolás az édesvíz biztonságpolitikai kockázatának a fokozódását eredményezi a jövőben.

Kulcsszavak: édesvíz, vízhiány, vízháború, Afrika, fegyveres konfliktus

Keywords: freshwater, water scarcity, water war, Africa, armed conflict

FELHASZNÁLT IRODALOM

PROBÁLD Ferenc (2002.): Afrika és Közel-Kelet természetföldrajza. -Bp.: ELTE Eötvös Kiadó,

ASHTON, Peter (2000.): Southern African Water Conflicts – Are They Inevitable or Preventable? -In. Water for Peace in the Middle East and Southern Africa. -Geneva: Green Cross International, -pp.94-98.

NIASSE, Madiodio (2005.): Climate-Induced Water Conflict Risks in West Africa: Recognizing and Coping with Increasing Climate Impacts on Shared Watercourses. In. Human Security and Climate Change (An International Workshop), -Oslo: IUCN - West Africa Regional Office,

MULLER, Mike (2002.): Water and Sanitation Program-Africa Region. -Nairobi, Kenya: The World Bank,

NIASSE, Madiodio, AFOUDA, Abel et AMANI, Abou (szerk.).(2004.): Reducing West Africa's Vulnerability to Climate Impacts on Water Resources, Wetlands and Desertification. -Gland, Svájc – Cambridge, Nagy-Britannia: IUCN,